

"מפרי הארץ"

"פרשת ראה"

"בנים אתם לה' אלוהיכם"

"בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשלימו קרונה בלי עיניכם לקות"

ר' יוסף בכור שור: בנים אתם לה' אלהיכם: ואם מת אביכם אין לכם להתגודד ולעשות קרחה ולהצטער יותר - מדאי, כי אינכם יתומים בכך, שהרי יש לכם אב - גדול חי וקיים יתברך שמו, אבל גוי כשמת אביו אין - לו אב שיוכל לסייעו בעת הצורך כי אביו הנשאר לו של עץ, ואמו של אבן, כדכתיב "אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתי", עליהם לבכות ולהתגודד ולקרר ולהוציא עיניהם.

רמב"ן: בנים אתם לה' אלהיכם - גם זו מצוה מבוארת, שאמר בתורה (ויקרא כא ה) בכהנים, לא יקרחו קרחה בראשם ובבשרם לא ישרטו שרטת, ועתה יבאר כי לא בעבור מעלת הכהנים בלבד שהזכיר שם שהם קדושים לאלהיהם צוה בהם זה, אבל כל העדה כלם קדושים וכלכם בנים לה' אלהיכם כמו הכהנים, אם כן השמרו גם אתם במצוה הזאת כמותם.

ועל דעת רבותינו בשניהם אינה אלא על המת. ויתכן שהיתה המצוה הראשונה בכהנים לאמר שאם היה הכהן מקורח ומגודד איננו ראוי לעבודה, כמו שאמר (שם פסוק ו) ולא יחללו שם אלהיהם, והנה עבודתם מחוללת, וכאן ביאר כי המצוה גם לישראל, והוצרכו לשתיים. ורש"י כתב לפי שאתם בניו של מקום אתם ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים. ואיננו נכון, שאם כן תהיה המצוה גם שלא על המת.

ור"א אמר אחר שתדעו שאתם בנים לה' והוא אוהב אתכם יותר מן האב לבנו, לא תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל מה שיעשה לטוב הוא ואם לא תבינוהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כי עם קדוש אתה - ואינך כשאר כל הגוים, על כן לא תעשה כמעשיהם.

ולפי דעתי כי טעם "עם קדוש" הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגלת ה' ולא ישא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער. ולא יאסור הכתוב הבכי, כי הטבע יתעורר לבכות בפירוד האוהבים ונדודם אף בחיים. ומכאן סמך לרבותינו (מו"ק כז ב) באסרם להתאבל על נפש יותר מדאי.

ספר העיקרים: [מאמר ד פרק מ] וזה לפי הנראה דבר מתמיה, כי איך יאמר לא תתגודדו על מת כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה, והנה הדבר הוא בהפך, כי בעבור זה ראוי להצטער ולהתאבל יותר מדאי על המת, לפי שיותר ראוי להתאבל על בן מלך שמת מעל איש אחר, והרי זה דומה לאומר לחבירו אל תדאג על אבדת טבעת שלך כי מרגלית טובה היתה בה.

אבל פירוש הפסוק כך הוא, אחר שאתם בנים לשם ועם קדוש וסגולה מכל העמים, אין ראוי לך להתאבל על המת יותר מדאי, כי זה יורה שאתם חושבים שהמת הוא נעדר ואבדה תקותו, ולפיכך אתם מתאבלים עליו ככלי חרס שנשבר שאין לו תקנה, ואינו כן, אבל הוא ככלי כסף וכלי זהב שנשבר שיש לו תקנה, כי אוצר ה' יבא, ואין להצטער עליו יותר מדאי, אלא כאדם המצטער על פרידת אוהבו ממנו והולך בדרך רחוקה, ולזה סיים כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, כלומר אחר שהוא יתברך קדוש ומשרתיו קדושים ואתה עם קדוש, כל דבר יקרב לדומהו, ובלתי ספק נפש המת הוא תדבק עם השכלים הנבדלים כי קדושה היא והמלאכים קדושים משרתי עליו, ועל כן אין ראוי להתגודד על המת ולא להצטער עליו יותר מדאי, וזה יורה שיש השארות לנפש אחר המות.

חזקוני: בנים אתם נסמכה פרשה זו לכאן להזהיר שלא יתגודדו לפי שמא יש במתי עיר הנדחת אב או בן או אח או שום קרוב. בנים אתם לה' אלקיכם לפיכך לא תתגודדו על מה שיארע לכם אפי' אינך מבין מדוע אירע לך כך אלא סומך עליו כי כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא לטובה כמו הקטנים שאינם מבינים מעשה אביהם אלא סומכים הם עליו. ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת אם מת אביכם לא תתגודדו ולא תעשו קרחה ואל תצטערו יותר מדאי כי אינכם יתומים בכך שהרי יש לכם אב גדול חי וקיים הוא הקדוש ברוך הוא, ועוד כי עם קדוש אתה ואינך רשאי לנוול עצמך.

"גויל עזרת"

"בפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

ה' אכל פת במקום אחד ונסע משם האם צריך לחזור?

תשובה: בשוגג בדיעבד אינו צריך לחזור (עיין בסימן קפ"ד)

ו' האם מזונות יש בעיה של שינוי מקום?

תשובה: חמשת המינים בדיעבד לא חוזר ומברך (עיין בסימן קע"ח)

ז' אכל ז' מינים האם יש בעיה של שינוי מקום?

תשובה: מחלוקת וסב"ל. (עיין בסימן קע"ח)

ח' אכל ענב וכזית מזונות האם יכול על העץ?

תשובה: יכול. (עיין בסימן ר"ח)

א' התעורר לפני סוז"ת מה מתפלל?

תשובה: ברכות קר"ש לפני סוז"ת קודם לשמו"ע (עיין בסימן ע"א)

ב' נמצא אוטובוס סמוך לשקיעה מה יעשה?

תשובה: יתפלל בישיבה ולהלכה אינו צריך להשלים. (עיין בסימן צ"ד)

ג' הולך בטיול האם יש בעיה של שינוי מקום?

תשובה: הולכי דרכים אין בהם שינוי מקום (עיין בסימן קע"ח)

ד' נמצא במתחם מוקף מחיצות האם יש בעיה של שינוי מקום בחצר פרטית?

תשובה: אין שינוי מקום והוא כמחדר לחדר (עיין בסימן קע"ח)

"סוד איסורי מאכלות אסורות"

תורת המנחה: וכיון שאתם בנים לה' ועם קדוש, ונפשותיכם מתעלות לאור באור החיים, תשמרו נפשותיכם מכל טומאה וגיעול, כי בהאכל הדבר הטמא והמגועל ומתפרנס הגוף ממנו, גם הנפש השכלית מתטמאת ומתגעלת באותה טומאה הה"ד (ויקרא יא מד) ולא תטמאו את נפשותיכם וגו', (שם כ כה) אל תשקצו את נפשותיכם. וע"כ סמך לבנים אתם לה' אלקיכם, לא תאכל כל תועבה זאת הבהמה אשר תאכלו, אך את זה לא תאכלו מכל אשר במים וגו' וכן כולם.

כי כל בעלי חיים יונקים מכוחות עליונות פנימיות וחיצוניות, הפנימיות קדש טהור והחיצוניות חול טמא, וע"כ צוה לישראל שלא יזונו גופם מדברים השקצים והרמשים אלא מן הטהורים הניאותים לגוף ולנפש.

כי המזון הנאות וההגון לגוף מועיל לנפש, כי בהיות מזג הגוף על תכונתו וכהלכתו מתיישר השכל ומזדכך, וכל זמן שהגוף מתפרנס מהדברים הגסים והעבים יטמטם הלב ויתבלבל המוח וישחת השכל. ואמרו חכמי הטבע כי כוחות הנפש נמשכות אחר טבע הגוף ומזונו. נמצא כי המזון הרע מזיק לנפש ומטמטמה.

רמב"ן: לא תאכל כל תועבה - הנה רצה להוסיף ביאור במאכלים האסורים, ולכך אמר "לא תאכל כל תועבה" להגיד כי כל הנאסרים נתעבים לנפש הטהורה. וענין כל תיעוב, שנאה ומיאוס, כענין כי נתעב דבר המלך (דהי"א כא ו), כל אכל תתעב נפשם (תהלים קז יח), כי המאכלים האסורים גסים יולידו עובי ואטימות בנפש, כאשר הזכרתי במקומו (שמות כב ל). ועל כן אמר עוד (פסוק כ) כל עוף טהור תאכלו - להגיד כי אלה אשר אסר נתעבים והשאר טהורים וראויים לנפש הטהורה.

"מפרי הארץ"

סיבנים ס"א

בעניין: דין כמה צריך לדקדק ולכוין בקריאת שמע

תשובה: כשלא כיוון והוא לבד שאין שומעים אותו - ואם כיוון אסור לגמרי בדיעבד כשכפל הפסוק יצא וכשכפל התיבות לרש"י צ"ע לר"ח יצא.

ו: ק"ש שעל המטה האם מותר לחזור פסוק שמע והאם מותר לחזור שאר פסוקים?

תשובה: שמע אסור ושאר פסוקים מותר.

ז: בנעילה ביו"כ - האם כופלין שמע, והאם כופלין ה' הוא האלקים ובשכמל"ו?

תשובה: שמע לא כופלים וה' הוא האלוקים ובשכמל"ו כופלים.

ח: למה הזהירו בק"ש יותר שלא יבלע אותיות?

תשובה: שעל ידי זה יושלמו כל רמ"ח אבריו.

ט: האם צריך לקרוא ק"ש בטעמים?

תשובה: למחבר צריך לרמ"א לא נהגו אבל המדקדקים מחמירים ובלבד שיכוון.

י: האם יוצא ידי ק"ש בהרהור, והאם יוצא בשומע כעונה - במבין הלשון ובאינו מבין?

תשובה: בהרהור לא בשומע כעונה לרוב האחרונים יוצא כשמבין וי"א שכשמוציא את הרבים לא צריך שיכוון.

א: מה פירוש יקרא ק"ש באימה וביראה, ולאיזה ענין נמשל לפרוטגמא חדשה?

תשובה: לכוון לקבל עול מלכות שמים להיות נהרג על קידוש ה' - שיהיה חביב עליו כל יום כמכתב חדש מהמלך.

ב: כמה תיבות יש בפועל בק"ש, מה הם התיבות שמוסיפים, האם יש לומר 'אמת' הראשון - מה הצדדים בזה?

תשובה: רמ"ה תיבות והש"ץ חוזר ואומר ה' אלוקים אמת - המנהג כהשו"ע לומר גם אמת הראשון ולא להפריד ביניהם וי"א שלא לומר כדי שלא יהיה רמ"ט תיבות.

ג: האם יחיד יכול לומר ה' אלוקים אמת עם הש"ץ, ומה יעשה כשמתפלל לבדו?

תשובה: יכול לומר וכשמתפלל לבד יכוון לט"ו ויין שבויציב וי"א שיומר קל מלך נאמן.

ד: כמה מאריך בחי"ת וכמה בדל"ת, ומה פירוש להדגיש הדל"ת?

תשובה: בחי"ת שימליך הקב"ה בשמים ובארץ ובדל"ת שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם ולגר"א יכוון הכל בדל"ת - שיטעימנה בפה יפה.

ה: שמע שמע - באיזה אופן מותר לחזור שמע שמע ב"פ בקול, מתי מותר בלחש ומתי אסור לגמרי. ומ"ה דיעבד כשכפל הפסוק או התיבות?

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב זאב בירנבוים שליט"א

יציאה בקוביות שנתקו מן השיניים

נשאלתי בענין בחור שיש לו 'קוביות' ליישור שיניים ונפלה לו אחת הקוביות האחוריות המחוברות לשיניו, ומעתה אין הקוביות עם חוט הברזל שבהם משמשות כלל כיון שאין בחוט הברזל מתיחה המיישרת את השיניים, אם מותר לו לצאת בשבת עם הקוביות כמות שהן. ואם יש בכך משום הוצאה האם יש מקום להקל במקום צורך גדול כגון חתן בשבת עליה לתורה שלו לילך.

הנה בגמ' [שבת קלט:]: מבואר שהיוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב משום שחוטי היציאת חשיבי ולא בטלי. ופירשו התוס' בשם ר"ח שכיון שהוא רוצה לתקן את חוטי היציאת לכך חשיבי ולא בטלי וכן דעת הרמב"ם.

ובדברי תוס' מבואר שגם כאשר יש כנף אחת בלא חוטים הוי הוצאה מחמת החוטים שבשלשת הכנפיים האחרות, שכיון שמתכוון להשלים ולתקן את היציאת חשיבי ולא בטלי. ובהכרח שכל החוטים שבארבעת הכנפיים נחשבים כדבר אחד, וכל שלא ישתמש בהם כמות שהם לא בטלי לבגד.

ובשו"ע [סי' שא ס"ח] פסק שהיוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב כיון שחשובים הם אצלו להשלימם, ומאידך בהמשך דבריו [שם ס"ט] כתב שלולאות שנקרעו מן הבגד אם אינם יקרים אין בהם משום הוצאה.

וכתב המ"ב [שם סק"נ] בשם החיי אדם שדוקא כאשר אינו רוצה לתקן את הלולאות אין בהם איסור הוצאה, אבל כשרוצה לתקנם הוי הוצאה כחוטי יציאת הפסולה, וכן קרס שבבגד שנקרעה הלולאה שתופסת אותו, אם רצונו לתקן את הלולאה אסור לצאת בבגד עם הקרס שהרי כוונתו לתקנו.

ומעתה אותם קוביות שבשיניים אם כוונתו לילך לרופא שיניים שידביקם לשיניו הוי הוצאה גמורה, והיוצא בהם חייב חטאת, שהרי הם ממש כחוטי טלית פסולה.

ויש לעיין אם יועיל שיחליט שאינו מתכוון לתקן את הקוביות הללו אלא יסירם משיניו לגמרי ויקבע אחרות במקומן, דלכאורה יהא מותר שהרי לא חשיבי, אך אפשר דבטלה דעתו אצל כל אדם, דסתם בני אדם דרכם לחזור ולחבר את הקוביות לשיניהם כשנפלו.

והנה בסי' יג נתבאר דמי שנפסלה טליתו מותר לצאת בה לכרמלית משום כבוד הבריות, וקשה אמאי הותר לצאת בה לכרמלית הא יכול להחליט שלא יתקן את יציאתו וממילא לא יהיה בכך משום הוצאה. ובהכרח דכיון שסתם בני אדם דרכם לתקן את הטלית לא תועיל ההחלטה דבטלה דעתו, וה"ה הכא.

עוד נראה שמה שנתבאר בח"א דאם נקרעה הלולאה ואינו רוצה לתקנה לא הוי הוצאה, היינו רק בדבר שאין מקפיד להשאירו כשאין משתמש בו, אבל דבר שכשאין משתמש בו מקפיד שלא להשאירו אינו טפל אליו גם כשאין כוונתו לתקנו, שהרי מקפיד שלא להשאירו. וקוביות הללו בודאי כשאין משמשים ליישור השיניים מקפיד שלא ישארו על הגוף שהרי הם מכערים את מראהו, ולא יועיל שיחליט להסירם.

ולכאורה כיון שיש בהוצאתו איסור תורה אין מקום להתיר אף במקום הפסד מרובה וצער גדול, ואין עצה גם לומר לגוי שיקחנו דרך רה"ר שלא הותרה אמירה לנכרי באיסור דאורייתא אלא לחולה.

והנה המוציא את החי במטה פטור אף על המטה [שבת צג:], וכן המוציא את האדם פטור על בגדיו ותכשיתו, דעל הוצאת האדם פטור כיון שחי נושא את עצמו והמיטה והבגדים טפלים אליו, ויש לעיין אמאי היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה או בכיס הזב [יעו' שבת יא:] חייב הרי הם טפלים לגופו.

והנראה דהטפלות אינה בחפצא אלא כלפי מעשה ההוצאה, שכשמוציא חי ועליו בגדים הרי המעשה מתייחס לאדם ולא לבגדים, אבל כשיוצא בעצמו ועליו בגדים אי אפשר לומר דמעשה הוצאת הבגדים מתייחס להוצאת גופו, שהרי אינו מוציא את עצמו, אלא הוא עצמו יוצא ואת הבגדים הוא מוציא, ואלו שני מעשים חלוקים.

ומעתה בפשטות היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה חייב חטאת, אבל המוציא אדם הלבוש בטלית כזו פטור שהרי המעשה מתייחס לאדם, וה"ה לענין זה היוצא בקוביות הללו חייב אבל המוציא אדם עם קוביות כאלו פטור, ונמצא דכשהגוי מוציא הוי שבות דשבות.

ובלאו הכי יש לדון להתיר יציאה בקוביות הללו אף שנפרדו מחיבורם לשיניים מדין כבלים שנתבאר [סי' שא ס"ט] שמותר לאסיר לצאת בהם אף שאינו חפץ בהם כלל, וביאר המ"ב [סק"ט] דנחשב לו כמו מלבוש דדרך הליכתו כן ובטלים לגוף, ומבואר לכאורה שדבר שהוא על האדם תמיד אף שאינו משמשו ואינו חפץ בו לא הוי משוי, וא"כ גם קוביות הללו י"ל דהוו כן כיון דדרכם תדיר על האדם.

אך יש לחלק דכבלים הוא כפוי ללבשם, ובזה יש יותר סברא לומר דכיון שהולך בהם תמיד בטלים הם לגופו. עוד יש לומר דכשנשתנה מצורה שהולך בה תדיר לא הותר וכאן שנפלו מחיבורם יהא אסור [אך מחמת סברא זו לא תהיה זו הוצאה כדרך]. וצ"ע.